ABORDAREA INCLUZIVĂ A COPIILOR CU CES ÎN PROCESUL INSTRUCTIV - EDUCATIV

Prof. GLODEAN IULIA
Școala Gimnazială Valea Vișeului-MM

Promovarea principiilor școlii incluzive, prin aplicarea prevederilor actelor normative naționale și internaționale referitoare la drepturile copilului, egalitatea de șanse, combaterea discriminării, integrarea sau incluziunea tuturor copiilor, vizează asigurarea unui climat potrivit de studiu majorității elevilor în cadrul școlilor de stat din învățământul de masă.

Incluziunea elevilor cu cerințe și nevoi educaționale speciale este o necesitate, un element de bază al învățământului modern, adaptat nevoilor și așteptărilor societății. Toți elevii au dreptul la educație, iar școala trebuie să înțeleagă nevoile fiecăruia dintre ei și să îi ajute să se dezvolte în ritm propriu.

Dar cadrele didactice se pot simți, la un moment dat, puțin descurajate, trebuind să facă față acestei provocări. Pot simți dorința de a-i ajuta, dar le este dificil să descopere cele mai bune metode și tehnici de abordare.

Una dintre abordarile incluzive ale procesului de predare-învățare este cea structurată pe stilurile de învățare ale elevilor, adresându-se în mod egal tuturor, în funcție de stilul de învățare predominant. Elevii primesc sarcini diferite, de scriere și citire sau studiu bazat materiale vizuale, diagrame și clipuri video, pentru stilul vizual, activități experimentale sau de documentare cu elaborarea de materiale scrise și diagrame desenate, pentru stilul chinestezic, sau activități de urmărire de materiale audio, prelegeri și dezbateri, pentru stilul auditiv. Conceperea și desfășurarea activității în acest fel are următoarele avantaje:

- permite dezvoltarea experienţelor pozitive, favorabile învăţării, elevul având posibilitatea de a face ceea ce ştie şi poate el cel mai bine;
- cunoştinţele sunt descoperite de către elev;
- elevii sunt activ implicaţi în soluţionarea problemelor;
- accentul se pune pe înţelegerea și conexiunea interdisciplinară a conceptelor;
- elevii învaţă să-şi asume responsabilităţi indiferent dacă lucrează lucrează în grupuri mici sau individual;
- evaluarea este văzută ca o modalitate de perfecţionare individuală.

Dacă ne luăm după exemplele oferite de țările nordice, unde copiii cu CES au o șansă de formare și dezvoltare în direcția incluziunii elevilor cu CES, oferindu-ne exemple de activități desfășurate cu seriozitate, profesionalism, răbdare și pasiune. Modul în care elevii cu dificultăți educaționale sunt tratați și ajutați este impresionant.

Există terapeuți pentru probleme diferite, profesori de psiho-motricitate, psihologi, logopezi, interpreți mimico gestuali, în permanentă cooperare și conlucrare cu profesorul de la clasă. Acestor copii le este oferită o mare șansă spre integrare și spre o viață cât mai aproape de normalitate în viitor. Suntem impresionați de profesionalismul de care se dă dovadă, de motivația tuturor celor din jurul copiilor cu CES spre găsirea celor mai bune soluții și abordări.

Dacă se dorește, se pot face progrese serioase, iar acesti copii, ca toți ceilalți, merită efortul, răbdarea și atenția noastră!

În contextul actual, în care copiii cu deficiențe de învățare trebuie integrați în învățământul de masă, ne confruntăm cu lipsa cunoștințelor și metodelor concrete de a identifica acești copiii și a le oferi șanse egale la educație.

Ne confruntăm cu situația în care avem copii cu cerințe educaționale speciale (deficit de atenție, hiperactivitate, dezvoltare cognitivă precară, sindrom Down, autism, dislexie, discalculie, disgrafie, tulburări de limbaj), care necesită integrarea în învățământul de masă.

Cadrele didactice întâmpină reale dificultăți în gestionarea problemelor cu elevii/ preșcolarii cu deficiențe de învățare, precum și relaționarea cu aceștia și familiile lor, impunând utilizarea unor modalități și instrumente adecvate însușite din practica europeană.

Pentru a îmbunătăți nivelul calitativ al procesului instructiv-educativ în munca noastră este necesar formarea cadrelor didactice din instituție. Astfel, sunt necesare metode pentru lucru individual, dar și în colectiv cu acești copii/ elevi, pentru consolidarea stimei de sine, empatiei, cooperării, valorizării, rezolvarea conflictelor, sensibilizarea și schimbarea unor atitudini.

Oferim șanse egale tuturor copiilor care vor să învețe în învățământul de masă, oferindu-le alternative și opționale pentru a ușura alegerea formei de învățământ potrivit pentru nevoile fiecărui copil în parte. De aceea, cadrele didactice sunt permanent preocupate de organizarea unor workshop-uri, tabere cu copiii în care sunt cooptați și părinții copiilor pentru o mai bună colaborare și bună desfășurare a activității instructiv-educative.

Pornind de la realitatea că oamenii sunt diferiți, școlile care dezvoltă practici incluzive își adaptează condițiile de învățare în funcţie de nevoile copilului, în loc să se aștepte din partea copilului să se adapteze la procesul educațional. Spre deosebire de integrare, prin care se asigura elevilor posibilitatea de a se adapta la aspectele sociale și curriculumul predat în școlile obișnuite, plasând accentul pe adaptarea fiecărui elev, incluziunea se concentrează asupra adaptării mediului de învăţare astfel încât acesta să devină accesibil tuturor elevilor.

Dezvoltarea unor practici incluzive permite şcolilor ca prin adaptarea sistemelor, politicilor, procedurilor şi curriculum-ului să răspundă unor nevoi tot mai variate ale elevilor, inclusiv ale celor cu cerinţe educaţionale speciale. Şcolile care urmează aceste practici devin treptat mai capabile să servească comunitatea din care fac parte şi să răspundă nevoilor populaţiei locale.

Implementarea într-o unitate de învățământ a unei abordări incluzive nu este un proces ușor, necesită timp și resurse, reprezentând o transformare continuă care presupune adoptarea și integrarea unui set de valori și credințe incluzive, dezvoltarea strategiilor de funcționare a unității, a conținuturilor și metodelor didactice, cu respectarea principiilor incluziunii.

Practicile incluzive se referă la ceea ce fac principalii actori în procesul de predare și învățare, la ceea ce se predă și se învață precum și la modul în care se realizează acest proces. Din perspectiva incluziunii, cadrele didactice ar trebui să structureze predarea și să dirijeze învățarea astfel încât:

- activitățile de învățare să se adreseze nevoilor tuturor elevilor;
- toți elevii să fie încurajați să învețe și să se implice activ în propriul proces de învățare;
- gândirea critică a elevilor să fie încurajată;
- elevii să învețe unul de la celălalt;
- să fie facilitată înțelegerea faptului că între oameni există asemănări și deosebiri;
- evaluarea să se realizeze constructiv, să stimuleze progresul;
- activitățile extrașcolare și extracurriculare să fie organizate cu implicarea tuturor copiilor;
- resursele școlii să fie cunoscute și utilizate transparent.

Pentru conceperea strategiilor didactice, este necesar ca profesorii să conștientizeze că, atunci când ajung la o şcoală, elevii vin cu anumite experienţe şi aşteptări, au stiluri de învăţare diferite, unii dintre ei au nevoi sau cerinţe educaționale speciale, aspecte care vor influenţa modul în care aceștia vor învăța.

Pentru a asigura participarea efectivă și implicarea tuturor elevilor la ore, este recomandat profesorilor să își planifice și structureze procesul de predare astfel încât să creeze situații de învăţare în care toţi elevii să se simtă în largul lor, fiecare elev să fie capabil să contribuie corespunzător la lecție, potrivit nevoilor proprii, să aprecieze şi să privească în mod pozitiv diferenţele pe care le observă la ceilalţi, asumându-şi răspunderea pentru propriile comportamente şi acţiuni.

Tehnicile adoptate pe parcursul orei trebuie să capteze elevii și să-i motiveze, prin folosirea unor metode de predare adecvate diferitelor stiluri de învăţare, prin modalităţi de organizare variate şi prin diferențierea conţinutului şi prezentării curriculumului, astfel încât să răspundă nevoilor elevilor şi să creeze tuturor posibilitatea de a învăţa efectiv şi de a progresa.

În stabilirea ţintelor pentru învăţare, profesorii au datoria de a cunoaște experienţele, cunoştinţele, interesele şi punctele forte ale elevilor pentru a reduce slăbiciunile şi a demonstra progresele înregistrate de-a lungul timpului. Este indicat ca obiectivele stabilite să fie realizabile şi să stimuleze elevii ajutându-i să devină mai încrezători în capacitatea lor de a învăţa, dobândid astfel mai multă încredere și mai mult respect de sine.

De asemenea, având în vedere că posibilităţile elevilor sunt diferite, este necesar ca profesorul să sprijine elevii în depăşirea potenţialelor obstacole în calea învăţării iar pentru elevii cu cerințe speciale, planificarea curriculumului şi a evaluării trebuie raportată direct la tipul şi gravitatea dificultăţii cu care se confruntă elevul.

Conform Declaraţiei UNESCO de la Salamanca (1994) „incluziunea şi participarea sunt esenţiale pentru demnitatea umană şi pentru a te bucura şi a-ţi exercita drepturile umane”. În educaţie aceasta se reflectă în realizarea unei egalităţi autentice de şanse, incluziunea în educație fiind pasul spre viitoarea incluziune socială.

În concluzie, într-o școală incluzivă nu elevii se adaptează procesului, ci procesul de predare și învăţare este adaptat nevoilor elevilor. Pornind de la premisa că oamenii sunt diferiți, că asemănările și deosebirile există și acest lucru este normal, practicile incluzive sunt concepute și axate pe metode de predare eficiente pentru toţi elevii, care îi implică activ, îi încurajează și motivează, îi determină să participe și îi valorizează.

Bibliografie

1. Bernat, S.E., *„Tehnica învăţării eficiente”,* Editura Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003
2. Gerguţ, A.; Neamţu, C., *Psihopedagogie specială,* Editura Polirom, Iași, 2000
3. Popovici, D.V., *„Elemente de psihopedagogia integrării”,* Editura PRO HUMANITE, Bucureşti, 1999